

**IN MEMORIAM: JOSIP SERŠIĆ (Baška, 18. ožujka 1948. –
Beč, 26. prosinca 2020.) Predsjednik nadzornog odbora HSK
Austrije**

U sjećanje na Josipa Seršića koji je preminuo na blagdan Sv. Stjepana 2020. godine, autorica donosi pregled njegova plodonosna profesionalnog i ljudskog puta kojim je ostavio trajan pečat u hrvatskoj iseljeničkoj znanstvenoj historiografiji.

Josip Seršić bio je jedan od najvažnijih i najplodnijih suvremenih hrvatskih polihistora u Austriji. Rođen je 18. ožujka 1948. godine u Baški na otoku Krku gdje je stekao osnovno školsko obrazovanje, nakon čega završava gimnaziju u Krku i Puli. Studirao je medicinu u Rijeci i Zagrebu koju 1971. godine u roku završava.

Zanimanje za povijest počinje već u osnovnoj školi s predmetom „Priroda i društvo“, a zatim posebno na satovima povijesti. Zbog toga često čita Kačićeve pjesme i pjesme o Baški autora Jurja Desantića. Već u osmogodišnjoj školi zavolio je turističko vođenje gdje je kao trinaestogodišnjak vodio učenike u novoosnovanoj turističkoj školskoj zadruzi. Napredan učitelj povijesti pridonio je da se doktorova ljubav prema povijesti produbi jer je za učenike održao par školskih satova s odabranim poglavljima iz domaće povijesti. U tu svrhu osnovana je u školi „Arheološka skupina“ u sklopu izvannastavnih aktivnosti, u kojoj je doktor bio aktivan. U gimnaziji ga je posebno zanimala povijest umjetnosti, ali i svjetska i nacionalna povijest. Još u studentskim danima, od 1968. godine pa sve do danas, bio je aktivist zavičajno-muzejskog odbora i suosnivač Zavičajnog muzeja Baška. Uz zahtjevan studij medicine doktor je stigao i postavljati eksponate, izložbe, biti vodič-volonter i surađivati s arheolozima. U ljeto 1970. godine skupina arheologa došla je u Bašku provesti istraživanje na terenu, na čelu skupine bio je voditelj prapovijesnog odjela V. Miroslavljević.

Godine 1972. Miroslavljević je angažirao doktora za vodiča terena. U tom je procesu puno naučio i dobio entuzijazam za bavljenjem poviješću. Kako je doktor konstantirao, tada je paralelno sa svojom medicinskom diplomom, dobio (vjerojatno skromni, nesustavni) autodidaktički povijesni studij. Oni koji su ga poznavali mogu posvjedočiti, da je njegovo povijesno znanje bilo sve samo ne „skromno“. Od 1972. godine, za vrijeme liječničkog staža u Puli, intenzivno je autodidaktički proučavao hrvatski jezik, povijest i humanističke znanosti u znanstvenoj knjižnici u Puli. Inozemno liječničko iskustvo stiječe od 1973. do 1983. godine kada radi kao liječnik u Njemačkoj (pret. interna medicina sa specijalizacijom), zatim nastavlja rad kao liječnik u Hrvatskoj. Usporedno sa radom 1980-tih godina objavljuje članke, istražuje, proučava literaturu i arhive pretežno o lokalnoj i regionalnoj povijesti. Krajem 80-ih godina ljubav ga vodi u Beč, gdje se 1989. godine ženi sa Bečankom i trajno nastanjuje.

U Beču od 1988. do danas ostavlja veliki trag u promociji hrvatske kulture. Tako je ne samo suosnivač hrvatskih udruga u Beču, nego i jedan od najaktivnijih članova, pa često surađuje s institucijama u Hrvatskoj. Tome pridonose i višegodišnja istraživanja u knjižnicama i arhivima u Beču, npr. iz medicinske i vojne povijesti Malteškoga reda, na što ga je ponukalo obiteljsko porijeklo njegove prabake Anne Brignone koje datira iz 1790. godine.

U vrijeme stvaranja hrvatske države dr. Seršić je uporno istraživao neraščišćen problem granica

Hrvatske. Iz toga je uslijedila suradnja s „Kačićevom komisijom“, gdje je marljivo kopirao na desetke i koju stotinu (graničnih) karti, kao i na tisuće stranica iz literature i arhiva, pogotovo o razgraničenju prilikom mirovnih pregovora. Podaci su „od neprocjenjive vrijednosti“ kako su rekli ljudi iz komisije.

Od 1990. godine doktor je iz tjedna u tjedan pisao za gradišćanske Hrvatske novine koje izdaje Hrvatsko štamparsko društvo iz Železna (Eisenstadt), Panonski list iz Pinkovaca, gradišćanski časopis koji izlazi na njemačkom, hrvatskom, slovenskom i mađarskom jeziku, Hrvatsko Slovo i za druge medije pretežno na tematici austro-kroatike. Pisati trideset godina za gradišćanske Hrvatske novine, na volonterskoj bazi, dovoljan je podatak da se shvati koliko je aktivno i permanentno utjecao i na gradišćanske Hrvate, i sasvim sigurno pridonio zbližavanju i razumijevanja useljenih Hrvata i gradišćanskih Hrvata.

80-ih i 90-ih godina objavljivao je puno različitih serija u Hrvatskim novinama, mogu se izdvojiti samo neke npr. o 30-godišnjem ratu i „Hrvatima“ kao rodu vojske(!), Prvom svjetskom ratu, zatim o povijesti kravate, seriju o čakavskoj književnosti, Hrvatskom kolegijum u Beču, tu se može dodati i njegovo „otkriće“ Dalmatinskoga podruma (Dalmatinerkeller) koji je postojao u 17.stoljeću u Beču.

U slučaju nastanka doktorove knjige Hrvatski Beč pokazuje se istinita latinska poslovice Habent sua fata libelli.

Naime, 1996. godine počinje se baviti tematikom kroatika-vindobonezija pa objavljuje prilog „Kroaten in Wien“ u knjizi „WIR“ bečkog gradskog muzeja Wien Museum— izašloga povodom izložbe o doseljavanju u Beč. Te iste 1996. godine — povodom Ostarrichi ljeta piše za Hrvatske novine seriju članaka o Koruškim Hrvatima (Koruška, Štajerska, itd.). Novinarka bečkoga ORF-a Silvana Meixner zapaža njegov rad i predlaže upravo njega kao autora za prilog „Kroaten in Wien“. Po riječima doktora, novinarka je tako postala muza Clio njegovoga publicističkoga djela na ovoj užoj temi. Istovremeno ORF Gradišće snima prilog s njim na temu Hrvata u Beču. Krajem 90-ih godina otkriva podatak u knjizi Karla Ziaka Österreich panorama, da je Ziak za ljetu osnivanja Hrvatskoga Sela vjerojatno uzeo godinu 1609., jer je tada izdana jedne veduta Beča iz ptičje perspektive (Vogelschau) koju je nacrtao umjetnik Hoefnagel/Hufnagel — na njoj se naime vidi po prvi put i za Hrvate bitni Krowotendörfel (Hrvatsko Selo). Hrvatsko Selo nalazilo se u današnjem sedmom gradskom kotaru Beča-Neubau i to u starom predgrađu Spittelberg, koje se je nekad i službeno zvalo tako: Krowotendörfel (Hrvatsko Selo). Budući da je među tim naseljenicima bilo manje ili više Mađara ili Hrvata, nazvao je prosti puk to mjestošce Hrvatsko Selo/Croboten-Dörfel, a tako se može pročitati i 1683. godine za vrijeme druge turske opsade Beča . Tada je spomenuto selo, kao i ostala predgrađa, bilo sravnjeno sa zemljom – a nakon oslobođenja ponovno podignuto. Godine 1679. postojala je na tom području i “Hrvatska ulica”/Krobotengasse.

Podatak da je Hrvatsko Selo na Spittelbergu nastalo već 1609. godine postaje, po doktorovim riječima, terminus a quo za simpozij i proslavu „ 400 godina Hrvata u Beču“ iz 2009. godine, kao i prateće izložbe u Beču, Bratislavi i Zagrebu. Nešto kasnije te iste 2009. godine vodi grupu hrvatskoga veleposlanstva „Tragovima Hrvata u Beču“ o čemu ORF Gradišće snima posebni TV- prilog.

Konačno knjiga Hrvatski Beč izašla je 2013. godine u izdanju bečke izdavačke kuće Carl Gerold's Sohn, i imala je prezentaciju 7.10.2013. godine na staroj adresi Veleposlanstva Republike Hrvatske u Republici Austriji Heubergasse 10, 1170 Beč. Dvojezična hrvatsko – njemačka knjiga dr. Josipa Seršića, prikaz je gotovo nepoznate, raznolike i isprepletene 500 – godišnje povijesti Hrvata u dunavskoj metropoli. Otada su Hrvati, kako je doktor istaknuo, čvrsta sastavnica bečkog stanovništva. Doktorovom zaslugom ispravljena je historiografija grada Beča koja je do tada jedva i poznavala Hrvate i pretvarala ih u „Slovake“ u ljude „iz Hrvatske“ i sl.

Doktorov rad u Hrvatskoj akademskoj zajednici u Austriji (HAZ)

Tiha, ali ogromna energija obilježavala ga je i kao suradnika, odnosno organizatora prijateljske atmosfere – jednostavno, još jedan njegov veliki talent bio je da nadahne, da motivira na pozitivan način. Dovoljno je reći da je on znao gotovo samcat završiti projekt koji bi se smatrao golemim uspjehom za čitavu jednu instituciju nakon višegodišnjih kolektivnih napora. Svoje interpretacije branio je uvjerljivo i energično, ali pristojno i, nadasve, tvrdoglavo. Obožavao je raspravljati. Sjećam se jednog od mojih prvih susreta s njim. Čim je ušao, počeo je iz svog ruksaka vaditi novine, časopise, knjige plasirao je nekoliko iznenađujućih teza o hrvatskoj povijesti, o kojoj je upravo počinjao pisati. Znao je šaljivo reći: “psst...za ovo ne zna ni milicija”. Nas dvoje čvrstih Primoraca i entuzijastični, prilično smo revno ušli u raspravu, naravno na čakavštini koju oboje obožavamo. Rasprava je imala svoj nastavak, jer me je kod kuće dočekao njegov mejl u kojem, uvažavajući i moje argumente, dodatno pojašnjava i razrađuje svoje stavove. Mejlovi su odisali očitim zadovoljstvom što je naišao na otpor i još očitijom nadom da će se taj otpor nastaviti, prisutne su bile tek male naznake doktorove samozaljubljenosti. U odnosu na moj rad bio je kritičan, aktivan, realističan i optimističan. Dugo godina privlačilo mi je pažnju vrijeme kada su poslani doktorovi mejlovi. Precizni i promišljeni mejlovi često su stizali u tri, četiri ili pet ujutro. Spavao je malo, radio je dosta. Doktor je to tumačio time da mu je noćno nespavanje ostalo još iz vremena dok je kao liječnik radio noćne smjene.

Tek sada, kada ga više nema, u Hrvatskoj akademskoj zajednici u Austriji shvaćamo koliko su bili vrijedne njegove upute i koliko nam je vremena svojim ogromnim znanjem uštedio. Iza toga širokoga znanja su, naravno, stajale ozbiljne radne navike, ali je objašnjenje zapravo mnogo jednostavnije. Doktor je zaista s puno elana volio svoj posao – liječnika, istraživača, jezikoslovca, pa mu je rad i pisanje bilo igra, nešto što se događalo s lakoćom i prirodnošću.

Od 2014. g. nadalje blisko sam surađivala s njim na dosta zajedničkih projekata. Doktor je bio sretan i zadovoljan, jer je vidio naše aktivnosti, po njegovim riječima, kao krunu ostvarivanja davnih planova za kulturnu djelatnost Hrvata u Beču.

Što je i činjenica jer HAZ radi ozbiljne projekte na najvišoj akademskoj razini. Brojne su aktivnosti u okviru HAZ-a, predavanja, izložbe, prezentacije knjiga, znanstveni skupovi i publikacije u kojim je doktor Seršić sudjelovao ili podupirao. Naime, kada je 2015. održan znanstveni simpozij u povodu 200. obljetnice smrti biskupa, teologa, pisca, političara Josipa Jurja Strossmayera, u okviru te 650. obljetnice nastanka Bečkog sveučilišta, a simpoziju je HAZ bio suorganizator, doktor Seršić je

pokazao svoje bogato znanje i nakon simpozija u Arkandnom dvorištu Bečkog sveučilišta održao kraće vođenje. Nakon toga je uslijedilo polaganje vijenaca u Augustinskoj crkvi u Beču, čime su odane počasti hrvatskim velikanima u bečkoj povijesti: Vatroslavu Jagiću, Adolfu Mussafiji, Adamu Dvertiću i Ludwigu Adamoviću (Čepinskom), a koji su direktno povezali Hrvatsku i Austriju.

Bilo je interesantno za promatrati čuđenje stručnjaka različitih područja s kojim žarom jedan amater ravnopravno sudjeluje i korigira, nadopunjuje u raspravama. Naravno dobronamjerno jer je posjedovao urođenu jednostavnost i smisao za mjeru. To je postalo jasno u predavanju kojeg smo organizirali „Hrvatski liječnici i hrvatski jezik“, gdje je istaknuo koliko je tema liječnika u hrvatskoj književnoj povijesti rijetko istražena. Tu činjenicu je objasnio time, a zapravo je nesvjesno progovorio i o sebi, da je liječničko zvanje slično stvaranju književnog uratka, slušanje pacijenta, donošenje odluke kroz saznanja i konačno postavljanje dijagnoze. Na upit zbog čega se liječnici u tolikoj mjeri bave politikom, odgovorio je da postoji jedna crvena nit koja povezuje liječnike sa politikom, a to je njihovo životno i stručno iskustvo. To se pokazalo točnim jer je dr. Seršić dobro procijenjivao globalnu društveno-političku situaciju, osobnost pojedinih političara, hrvatski i austrijski mentalitet kao osnovu za ponašanje društvenih zajednica. U političkom smislu dr. Josip Seršić je bio umjeren čovjek.

Iznad svega treba istaknuti projekte u kojima smo doktor i ja bili inicijatori, a važni su za hrvatsku znanost; a to su u prvom redu simpozij „Hrvati na Bečkom sveučilištu“ povodom 650. obljetnice osnutka Bečkog sveučilišta. Željeli smo naglasiti da su Hrvati doslovno od prvog dana prisutni na Bečkom sveučilištu. Primjerice, samom činu osnutka Sveučilišta 12. ožujka 1365. godine prisustvovao je i zagrebački biskup Stjepan III. Kaniški, banski namjesnik i diplomat, te je upisan na Zakladnoj povelji Sveučilišta kao jedan od časnih svjedoka.

Ne treba niti zanemariti projekt postavljanja trojezične spomen ploče i na hrvatskom jeziku, liječniku cara Franje II./I. i botaničaru iz Rijeke Nikoli Tomi Hostu u Botaničkom vrtu Sveučilišta u Beču. Prema neslužbenim podacima spomen-ploču ovom osnivaču Hostovog vrta i Alpskog vrta će godišnje u Belvederu vidjeti 2,5 milijuna ljudi. Finale je uslijedilo kada smo doktor i ja sudjelovali na poziv gradonačelnika grada Beča Michaela Häupla i rektora Bečkog sveučilišta Heinza W. Engla na svečanoj završnoj ceremoniji koja je održana 29. listopada 2015. godine u plesnoj dvorani Gradske vijećnice u Beču (Wiener Rathaus).

Važan projekt HAZ-a je izložba „Torpedo-prvi na svijetu“ 2017. godine. Najmjera je bila istaknuti torpedo kao tehnički izum koji je Rijeku pretvorio u prepoznatljivo industrijsko središte, u trenutku kada se Rijeka pripremala za 2020. godinu kada joj dodijeljena prestižna titula europske prijestolnice kulture. Znanstveni skup „Rijeka i Austrija, razlike i sličnosti“ koji je bio zakazan za ožujak 2020. u Beču, sa vodećim ljudima znanstvenog, političkog, crkvenog i kulturnog života Beča i Rijeke naprasno je morao biti otkazan deset dana prije početka zbog korona krize. Ali će se održati i biti će posvećen dr. Josipu Seršiću koji mu se iskreno radovao. Sve znanstvene radove koji nastaju HAZ godišnje objavljuje u Zborniku radova Periodicum, u kojem je doktor ostavio neizbrisiv trag.

Kao nekim prstom sudbine doktor Seršić je dobio počasno mjesto u poglavlju o Istaknutim osobama u

knjizi Hrvati i hrvatske udruge u Austriji iz 2018.godine, koja se zbog svoje sveobuhvatnosti na više od tisuću stranica može smatrati jedinstvenom takve vrste na svijetu posvećenu hrvatskom iseljeništvu, na kojoj je HAZ u suradnji sa Hrvatskim svjetskim kongresom u Austriji radio duge četiri godine.

U Hrvatskom svjetskom kongresu u Austriji (HSK) doktor Seršić je svoje znanje nesebično prenosio na brojne naraštaje mladih ljudi. Rado je bio mentor-voditelj studentima Erasmus plus programa koji su boravili u Beču, a koje je više godina zaredom organizirao HSK Austrije u suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu. Svoje slobodno vrijeme je posvetio tim mladim ljudima i prenosio im znanje. Uvijek je to činio pristupačno, povezujući činjenice iz prošlosti s nekim suvremenim događajima ili osobama jednostavnim izričajem, duhovitim i nenametljivim pristupom, širokim rasponom tema. Mladolikog duha volio se družiti i u neformalnim sastancima.

Njegovi su znanstveni radovi bili i ostali uzor kolegama, pogotovo kod mlađih naraštaja kao često korišten izvor citiranja prilikom izrade magistarskih i doktorskih radova na Bečkim sveučilištima.

U zadnjim danima svoga života doktor Seršić me je upozorio da poručim kolegama da treba pojačati aktivnosti u vezi nedavno pokrenute peticije u Parlamentu Republike Austrije. Peticija je pokrenuta nakon što je hrvatskim učenicima 2020. godine onemogućena daljnja nastava na hrvatskom jeziku kao samostalnom nastavnom jeziku u Austriji. Peticija je još uvijek aktualna među brojnim hrvatskim građanima u Austriji, a predstavlja izraz višegodišnje borbe hrvatskog naroda da uči svoj materinski jezik, umjesto sramotno nametnutog i izmišljenog BKS jezika (bosanski/hrvatski/srpski jezik). Doktor je tumačio da je konačni cilj peticije da se uz jačanje materinskoga jezika stvara bolji temelj za cijelokupan obrazovni proces, kao i za učenje drugih jezika.

Mogu dodati da će austrijska politika nametanja jezičnog unitarizma, koja negira činjenicu hrvatskog prava na vlastiti jezik kao i činjenicu da je hrvatski jezik službeni jezik u Europskoj uniji, postojeće napetosti prije pojačati nego smiriti.

Doktor je njegovao vjeru u čovjeka i vrijednost pojedinačne ljudske osobe po kojoj svaka žrtva, pogotovo ako se radi o civilima, kojih je u Bleiburgu nesumljivo bilo, ima pravo da se za njom žali i održi misa zadušnica. U tom smislu se izjašnjavao prema Bleiburgu kao mjestu komemoracije. Također je znao reagirati ako su se Hrvatima u Austriji dodavali razni stigmatizirajući, nekorektni i zluradi ustaški epiteti, korišteni u dnevno političke svrhe.

Josipa Seršića najkraće bi se moglo opisati kao pravog univerzalnog čovjeka izuzetna intelekta i znatiželjna uma te snažnih kognitivnih sposobnosti. U svakom je pogledu bio velik čovjek i njegov je gubitak ostavio veliku prazninu u životima svih koji su bili s njim u komunikaciji.

I za kraj, jasno je da ćemo svi umrijeti, nije nam cilj živjeti vječno. Cilj je stvoriti nešto što će živjeti vječno. Nitko stvarno ne umire ako njegova dijela nastavljaju živjeti.

Adio i nikad više, hvala doktore.

Tekst: *Anamarija Manestar*